

# NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofdredactie: Dr. H. Schmitz S. J., Ignatius College Valkenburg (L.) Telef. 35. Mederedacteuren: Joa. Cremers, Hertogsingel 10 Maastricht, Telef. 208; G. H. Waage, Prof. Pieter Willemsstraat 41 Maastricht; R. Geurts, Echt. J. Pagnier, Penningmeester, Dulische Poort 20 Maastricht, Tel. 483, Postgiro No. 125366 Maastricht. Drukkerij v.h. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9, Maastricht. Telef. 45.

Versijnt Vrijdags voor de Maand. Vergad. van het Natuurhistorisch Genootschap (op den eersten Woensdag der maand) en wordt aan alle Leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 6.00 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden 50 cent, voor leden 30 cent. Jaarl. contributie der leden f 3.50. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging Maandelijksche Vergadering op Woensdag 4 Februari 1931. — Nieuwe leden. — Contributie 1931. — Lijst der leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. — Ruilverkeer. — Rectificatie. — Errata. — Verslag van de Maandelijksche Vergadering op Woensdag 7 Januari l.l. — P. A. Hens. Avifauna der Nederlandsche Provincie Limburg.

**ABONNEERT U OP:**

**„DE NEDERMAAS”**

LIMBURGSCH GEÏLLUSTREERD MAANDBLAD,

**MET TAL VAN MOOIE FOTO'S**

**Vraag proefexemplaar:**

bij de uitgeefster Drukk. v.h. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9.

Prijs per aflevering **fl. 0.40** — per 12 afleveringen franco per post **fl. 4.--** bij vooruitbetaling, (voor Buitenland verhoogd met porto).

LEVEREN FRANCO HUIS  
**MAGERE HUISBRANDKOLEN**  
**ANTHRACIETKOLEN, BRECHCOKES**

KOLENMAGAZIJN

**„ORANJE NASSAU”**

MAASTRICHT

TELEF. 604 - 770

VRAAGT PRIJSCOURANT.

1/16

1/10

**LIMBURGSCHE BANKVEREENIGING N.V.**  
**MAASTRICHT**  
Keizer Karelplein 4



MAASTRICHT.

Bijkantoren :

BEEK, ECHT, EYSDEN, GULPEN, HEERLEN,  
LUTTERADE-GELEEN, SITTARD,  
VALKENBURG.

Neemt gelden in rekening courant en in deposito  
tegen rentevergoeding.

1/4

Voor conditiën omtrent het plaatsen  
van advertentiën op den omslag van dit

**MAANDBLAD**

zich uitsluitend te wenden tot de  
Drukkerij voorh. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9.

# NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

**Hoofredactie:** Dr. H. Schmitz S. J., Ignatius College Valkenburg (L.) Telef. 35. **Mederedacteurs:** Jos. Cremers, Hertogsingel 10 Maastricht, Telef. 208; G. H. Waage, Prof. Pieter Willemsstraat 41 Maastricht; R. Geurts, Echt. **J. Pagnier, Penningmeester**, Duitse Poort 20 Maastricht, Tel. 483, Postgiro No. 125366 Maastricht. **Drukkerij v.h. Cl. Goffin**, Nieuwstraat 9, Maastricht. Telef. 45.

Versijnt **Vrijdags** voor de Maand. Vergad. van het Natuurhistorisch Genootschap (op den eersten Woensdag der maand) en wordt aan alle Leden van het **Natuurhistorisch Genootschap in Limburg** gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 6.00 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden 50 cent, voor leden 30 cent. Jaarl. contributie der leden f 3.50. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging Maandelijksche Vergadering op Woensdag 4 Februari 1931. — Nieuwe leden. — Contributie 1931. — Lijst der leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg — Ruilverkeer. — Rectificatie. — Errata. — Verslag van de Maandelijksche Vergadering op Woensdag 7 Januari i.l. — P. A. Hens. Avifauna der Nederlandsche Provincie Limburg.

Maandelijksche Vergadering  
op WOENSDAG 4 FEBRUARI  
in het Natuurhistorisch Museum, precies 6 uur.

## NIEUWE LEDEN.

Mr. E. Franquinet, Rijksweg C 125, Gulpen; Drs. G. W. A. Panhuysen, Chartermeester aan het Rijksarchief in Limburg, Prof. Scholsstr. 19, Maastricht; Ir. J. Heesterman, Scheikundige aan den Warenkeuringsdienst, Prof. P. Willemsstr. 43, Maastricht; J. J. H. Gommers, Hoofdonderwijzer, Bunderstr. 251, Meerssen; N. E. Bouwens, Hoofd der R. K. Jongensschool, Bunde; D. Yselstein, Techn. Ambtenaar, Rijkswaterstaat, Prof. P. Willemsstraat 43, Maastricht.

## CONTRIBUTIE 1931.

(Mededeeling voor onze leden buiten Maastricht).

Ten einde het innen der contributie over 1931 te vergemakkelijken en om te voorkomen, dat onbetaalde bewijzen van lidmaatschap bij herhaling opnieuw moeten worden afgegeven, verzoekt het Bestuur aan alle leden van het Genootschap, om de door hen verschuldigde contributie over 1931 aan den Penningmeester, J. Pagnier, Duitse Poort 20 te Maastricht, te willen overmaken. De contributie is f 3.50.

De contributie en alie andere betaling voor het Natuurhist. Genootschap in Limburg kan worden gestort of overgemaakt op zijn Postcheque en Giro-rekening, onder No. 125366 Maastricht.

Aan de leden, die op 15 Februari 1931, hunne bijdrage voor lidmaatschap nog niet betaald hebben, zal over het verschuldigde bedrag kwitantie worden aangeboden.

## Lijst der Leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

### A

Adam, J., Hoofdonderwijzer, Meerssen.  
Aelst, Ernest van, Boek- & Handelsdrukkerij,  
O. L. Vr. Kade 11, Maastricht.  
Alberts, Th., Pastoor, Heugem.  
Alderhoff, H. J., Hoofdonderwijzer, Verl. Warmoesstraat 109, Wormerveer.  
Ament, J. C. lid 2e Kamer Staten-Gen., Roermond.  
Assmuth, Dr. Jos., S. J., Prof. Fordham University, New-York city U. S. A.

### B

Backer, W. de, Trois-Ponts, België.  
Backhuys, L., R. K. Pr., Leeraar, Rolduc.  
Baren, Prof. J. van, Hoogleraar Landbouwhoo-  
geschool, Wageningen.

Barendrecht, G., Vondellaan 26, Bussum.  
Beaufort, Prof. Dr. L. F. de, „Hooge Klei”,  
Amersfoort.  
„Beaumont”, Hôtel, W.-Brugstr. 2, Maastricht.  
Beckers, G., Notaris, Hoensbroek.  
Beckers, Jos., Arts, Beek (L.).  
Beckers, Mr. Nic., Adv.-Proc., Sittard.  
Behle, L., Oranje-Nassastraat 23, Heerlen.  
Bellen, W., Onderwijzer, Sevenum.  
Bemelmans, H., Ir., R. K. Pr., Directeur Land-  
bouwwinterschool, Steegstraat 5, Roermond.  
Bemelmans, J., R. K. Pr., Directeur der H. B. S.  
voor Meisjes, Roermond.  
Berden, W., Pastoor, Ulestraten (L.).  
Bergmans, A., Pastoor, Schin-op-Geul.

Berkhout, A., Directeur Rijks-Landbouw Proefstation, Kon. Emmaplein 5, Maastricht.  
 St. Bernarduscollege, Lilbosch, Echt.  
 Br. Bernardus, Klooster Eerw. Priesters van het H. Hart, Heerderweg, Maastricht.  
 Bernink, J. B., Directeur „Natura docet”, Denekamp.  
 Bernsen, P. Dr. J. J. A., O. F. M., Haagweg 13, Leiden.  
 Bessems, P., Alex. Battalaan 70, Maastricht.  
 Beurskens, J., Architect, Sittard.  
 Beyersbergen, Th., Grand Hôtel de l'Empereur, Stationstraat, Maastricht.  
 Bibliotheek, Rolduc-Kerkrade.  
 Bibliotheek, Bissch. College, Sittard.  
 Bibliotheek Gemeentel. Universiteit, Amsterdam.  
 Bila, A., Wilhelminasingel 49, Maastricht.  
 Blankevoort, C., Hoofdingenieur der Mijnen, Maastricht.  
 Bloemen, Apotheker, Beek (L.).  
 Boerma, N., Bloemist, Gr. Staat, Maastricht.  
 Bolsius, Mr. F. J., President der Arr. Rechtbank, Roermond.  
 Boonen, M., Kapelaan, St. Maartenspoort, Wijk-Maastricht.  
 Born, Dr. Th. v. d., Seminarie IJpelaar-Ginneken.  
 Bos, A., Helenaveen.  
 Bosch, G., Koeplein 34, Leeuwarden.  
 Botke, Dr. J., Herm. Coll.str. 34, Groningen.  
 Bouchoms, P., Hoofdonderwijzer, Grönsveld.  
 Bourse, Hôtel de la, Markt 37, Maastricht.  
 Bouwens, N. E., Hoofd der R. K. Jongensschool, Bunde.  
 Bovy, A., Hoofd der School, Oud-Vroenhoven.  
 Boxtel, Pater van, S. J., Leeraar in Plant- en Dierkunde, Oostduinlaan 50, 's Gravenhage.  
 Bremmers, W. H., Hoofd eener Bijz. School, Heerlen.  
 Brouns, P., R. K. Pr., Pastoor, Schinveld.  
 Brouwers, Mr. M., Klein-Vaeshartelt, Meerssen.  
 Bruyne, P. de, Rouaansche Kade, Middelburg.  
 Bryce, C. J., Leeraar Erasmiaansch Gymnasium, Rauwenhoffstraat 52 a, Rotterdam.  
 Burkom, Dr. J. S. v., Algem. Voorzitter Nederl. Natuurhistorische Vereen., Adelheidstr. 227, Den Haag.  
 Busch, F., Geleenstraat 10, Heerlen.

**C**

Caselli, Em., Valkenburg (L.).  
 Celliéé Muller, Mr. G. du, St. Lambertuslaan 16, Maastricht.  
 Ceulen, P., Oud-Burgemeester, St. Pieter-Maastricht.  
 Claessens, Mgr. Dom., Sittard.  
 Claessens, A. H., Apotheker, Schaesberg.  
 Claessens, J. H. C., Hoofd d. Sch., Grönsveld.  
 Clerx, F., Hoofdonderwijzer, Beek (L.).  
 Clichéfabriek „Rotterdam”, Heemsteestr. 3, Rotterdam.  
 Coenegracht, L. D. L. M., Kol. Infanterie b.d., St. Lambertuslaan 2, Maastricht.  
 Courrech-Staal, E., Leeraar Sted. Gymn., Bunderstraat 232, Meerssen (L.).  
 Cremers, Fr., Directeur Zuivelfabriek, Sittard.

Cremers, Jos., R. K. Pr., Lid van Verdienste, Hertogsingel 10, Maastricht.  
 Cremers, Jos., Apotheker, Heerlen.  
 Cremers-Eck, Hôtelier, Valkenburg (L.).  
 Cremers, L., Nuth.  
 Crolla, J., Stationstraat 15, Valkenburg (L.).

**D**

Damen, F. A. L. M., Burgemeester, Geleen.  
 Defesche, J., Dir. commercial de la Céramique, Maastricht.  
 Derks, A. J., notaris, Lenculenstr. 15, Maastricht.  
 Dettmer, H., S. J. Pater, Aalbeek, Hulsberg.  
 Deuss, J. H., Apotheker, Roermond.  
 Directie E.N.C.I., St. Pieter, Maastricht. Begunstigster.  
 Directie Verkoopcentrale der E.N.C.I. Stationstraat, Maastricht. Begunstigster.  
 Diederens B., R. K. Pr., Blerick.  
 Dinger, E. A., Ing. Staatsmijnen, Heerlen.  
 Dirix, L., Wilhelminasingel 89, Maastricht.  
 Dirix, Mevr., Pavillon, Valkenburg (L.).  
 N. V. Dom. Steenkolenmijnen, Kerkrade. Begunstigster.  
 Dorren, Th., Valkenburg (L.).  
 Dovermann, J., Huskensweg 77, Heerlen.  
 Drift, A. J. W. v. d., Koningstr. 16 d, Arnhem.  
 Dröge, Dr. J. G., Geleenstraat 16, Heerlen.  
 Drukkerij v.h. Cl. Goffin, Maastricht.  
 Dumoulin, Mr. L. F. E., Oud-Pres. Arr. Rechtbank, Witmakerstraat 5, Maastricht.

**E**

Eberhard, Henri, Achter de Molens 2, Maastricht.  
 Ebner, Prof. R., Nat. Hist. Museum, Weenen.  
 Eck, J. N. D. van, Ing. Stm., Molenbergpark, Heerlen.  
 Eck, W. J., R. K. Pr., Rector St. Jozef, Valkenburg (L.).  
 Eggermont, C. van, Leeraar Plant- en Dierkunde H. B. S. voor Meisjes, Roermond.  
 Eijs, E. van, R. K. Pr., Kapelaan, Beek (L.).  
 Endepols, Dr. H. J. E., Rector Sted. Gymn., St. Hubertuslaan 11, Maastricht.  
 Erens, Dr. A., Houthem.  
 Erens, H., R. K. Pr. en Pastoor, Heerlerbaan, Heerlen.  
 Eussen, Fr., Burgemeester, Elsloo.  
 Everts, Jhr. Dr. Ed., Emmastr. 28, Den Haag.  
 Eyssen, J., Aalmoezenier van Sociale Werken, Sittard.  
 Eys, M. J. J. van, Kapelaan, Ulestraten (L.).

**F**

Fey, J., Kanaaldijk 23, Maastricht.  
 Florschütz, Mr. F., Secretaris van het College van Curatoren, Landbouwhoogeschool, Velp.  
 Franssen, C., Dr. Ir., Boeboelah 27, Buitenzorg, Java.  
 Franciscus, Eerw. Pater, Klooster der E.E.P.P. Picpussen, Valkenburg (L.).  
 Franquinet, Mr. E., Rijksweg C 125, Gulpen.  
 Frees, Mr. D., Griffier van het Kantongerecht, Heerlen.  
 Frings, F., m. i. Directeur Mijschool, Heerlen.

Frowein, Mr. Dr. W. F. J., Dir. Stm.,  
Goedenraad, Eys-Wittem.  
Funke, H. C., Leeraar aan de H. B. S., Arnhem.

**G**

Gadiot, Jos., Mijningenieur. Eijgelshoven.  
Gadiot, Mr. Jos., Rechter Arr. Rechtbank,  
St. Hubertuslaan 17, Maastricht.  
Garjeanne, Dr. A. J. M., Leeraar aan de H. B. S.,  
Venlo.  
Gedeputeerde Staten in de Provincie Limburg,  
Maastricht.  
Geelen, Th., Kapelaan, Meerssen.  
Geffen, J. van, Hôtel „Cloot”, Heerlen.  
Gelissen, M. H., Tuinbouwonderwijzer, Blerick.  
Geloës, R. J. M. A. Gravin de, Eijsden.  
Gem. Hoogere Burgerschool, Helmstraat 1,  
Maastricht.  
Gerards, L., Hotel-Rest. Germania, Saroleastraat,  
Heerlen.  
Gerritzen, B., 56 Westbourne terrace W 2, Londen  
Geurts, R., Hoofdonderwijzer, Echt.  
Geuskens, H. C. J., Muntstr., Maastricht.  
Gilissen, Nic., Op de Torentjes, St. Pieter-  
Maastricht.  
Giljam, J. B., Directeur Mach.fabriek en Scheepsw.  
van P. Smit Jr., Voorschoterlaan 103,  
Rotterdam.  
Gils, Dr. J. van, R. K. Pr., Inspecteur van het  
bijzonder onderwijs, Roermond.  
Goffin, H., Minckelersstraat 18, Maastricht.  
Gogh, Ir. Ant. van, Prins Hendrikstraat 132,  
Ginneken.  
Gommers, J. J. H., Hoofdonderwijzer,  
Bunderstraat 251, Meerssen.  
Goor, P. van den, Leeraar Bisschoppelijk College,  
Sittard.  
Goossens, Dr. W., R. K. Pr., Rijksarchivaris,  
Meerssenerweg 323, Maastricht.  
Graaff, Prof. Dr. W. C. de, Utrecht.  
Gregoire, L., Glacisweg 15, Maastricht.  
Grinten, H. v. d., Venlo.  
Grond, A. Dr., Schinkelstraat, Heerlen.  
Groot, J. A. C. de, Leeraar Aard.,  
Hoofdstraat 69, Kerkrade.  
Groothoff, Dr. Ir. T. H., Villa „Leeuwenhorst”,  
Valkenburg (L.).  
Grossier, L., Weth., Vrijthof 20, Maastricht.

**H**

Haagsch Persbureau, Zoutmanstr. 14, Den Haag.  
Haan, J. de, Maasstraat A 334, Weert.  
Haex, Mr. A. C., Mijndirecteur, Heerlen.  
Hagdorn, A., Rijksontvanger, Maastricht.  
Hamers, P., Graanhandel, Markt 55, Maastricht.  
Hamers, M., Dir. Maastr. Broodfabriek,  
Maastricht.  
Harencarspel, W. van, conservator bij het  
Staatsboschbeheer, Julianalaan 147, Bilthoven.  
Hautvast, J., Onderwijzer, Verl. Calvariestraat,  
Maastricht.  
Hayen, Albert, No. 98, Gronsveld.  
Heesterman, J., Ir., Scheikundige aan den Wa-  
renkeuringsdienst, Prof. P. Willemsstraat 43,  
Maastricht.

Heimans, J., Drs. Leeraar Amsterd. Lyceum,  
Beethovenstraat 18, Amsterdam-Zuid.  
Hens, P., Burgemeester, Valkenburg (L.).  
Hennekens, Ch., Beek (L.).  
Hennekens, Eug., R. K. Pr., Leeraar aan het  
Bisschoppelijk College, Roermond.  
Hennekens, Theoph., Industriëel, Beek (L.).  
Hennus, Aug., Parallelweg 52, Maastricht.  
Herfst, Jos., Tongersche plein, Maastricht.  
Hermans, H., lid 2e Kamer Staten Generaal,  
Laan v. N. O. Indië 213, Den Haag.  
Hermans, H., Musicus, Prins Bisschopsingel 26,  
Maastricht.  
Hermans, J., Victoria Taverne, Maastricht.  
Hesselle, Ch. de, Oud-Burgemeester, Heerlen.  
Hoeberechts, Jacq., Onderwijzer, Beek (L.).  
Hofker, Dr. J., Laan v. Eik en Duinen 160,  
Den Haag.  
Hollman, Alph., Apotheker, Markt, Maastricht.  
Hollman-Willems, G., Lenculenst. 11, Maastricht.  
Holsteyn, Th. J., „Ons Honck”, Laren N. H.  
Hoogenberk, Hub., Groesbeekscheweg 22,  
Nijmegen.  
Hoogeveen, T., S. J., Pater, Can. College,  
Berg en Dalsche weg, Nijmegen.  
Hoorn, Mej. Louise, zonder vast adres.  
Begunstigster.  
Houx, H., Wethouder, Tongerscheweg 166,  
Maastricht.  
Hövell tot Westerfliet, Baron Mr. E. van,  
Commissaris der Koningin, Maastricht.  
Hummelinck, P., Student, Oosthavenkade 89,  
Vlaardingen.  
Hupperetz, Eug., Apotheker, Weert.  
Husmann, W., Dir. der Dom. Mijnen, Kerkrade.  
Hustinx, Dr. E., Heerlen.

**I**

Indemans, Dr. J., Wilhelminasingel, Maastricht.  
Itersen-Rotgans, Mevr. J. van, Heerlen.

**J**

Janssen, M. L. H., Onderwijzer, Stein.  
Jaspers, Th., notaris, Klimmen.  
Jaspers, L., Alex. Battalaan 31, Maastricht.  
Jelinger, H. A., Kunstschilder, Maastricht.  
Jeswiet, J., Prof. Dr., Hoogleraar Landbouw-  
hoogeschool, „Marienhof”, Bennekom.  
Jetten, A., Croix de Bourgogne, Valkenburg (L.).  
Jonas, H., Kunstschilder, Kl. Looiersstraat,  
Maastricht.  
Jongen, H. H., R. K. Pr., Rector, Lemiers.  
Jongmans, Dr. W. J., Dir. v. h. Geol. Bureau voor  
't Ned. Mijngedebied, Heerlen.

**K**

Kallen, W., Pastoor-Deken, Meerssen.  
Kemner, Dr. N. A., Experimentalfältet, Zweden.  
Kengen, Aug., R. K. Pr. en Pastoor, Caberg.  
Kentgens, J. S., Leeraar a. h. Bissch. College,  
Sittard.  
Kessels, J., Saroleastraat 72, Heerlen.  
Keulen, J., Leeraar a. h. Bissch. College, Sittard.  
Keuller, L. A. J. Ir., Oud-Leeraar, Pr. Bisschop-  
Singel 49, Maastricht.

Kleipool, P. C., Hertogsingel, Maastricht.  
 Kneepkens, Mr. C. M. Fr., Subst. Officier van  
 Justitie, Alex. Battalaan 32, Maastricht.  
 Koornneef, J., Kastanjelaan 21, Rhenen.  
 Kortman, C., Jur. Stud., Spoorstraat 210 A,  
 Cuyck a. d. Maas.  
 Koster, J., Ing. Direct., Lid van de 1e Kamer der  
 Staten Gen., Ten Eschenweg, Heerlen.  
 Koster, Mevr. J., Ten Eschenweg, Heerlen.  
 Kreutzer, H. H., biol. cand., Jubileumstraat 6,  
 Sittard.  
 Krischer, P., St. Pieterskade 20, Maastricht.  
 Kroft, W. G. van der, Rijkstuinbouwconsulent,  
 Meerssenerweg 327, Maastricht.  
 Kruizinga, Dr. P., Inst. Mijnb.kunde der T. H.,  
 Delft.  
 Kruytzer, Drs. E. M., R. K. Pr., Bisschoppelijk  
 College, Roermond.  
 Kuiper, A. C., Stadhouderslaan 21, Den Haag.  
 Kuiper, J. H., Technisch Ambtenaar b. d. Rijks-  
 waterstaat, St. Hubertuslaan, Maastricht.  
 Kurris, Fr., Dr. Ir., Wilhelminasingel 41,  
 Maastricht.

**L**

Landtman, H., Roo Valkstr. 15 A, Rotterdam.  
 Latiers, Mevr. H., Tegelen.  
 N.V. Société des Charbonnages „Laura en Ver-  
 eeniging”, Eijgelshoven, Begunstigster.  
 Leefmans, S., Dr., Hoofd v. h. Inst. voor Planten-  
 ziekten, Schenk de Jongweg, Buitenzorg N.O.I.  
 Leenders, M., Boomkweker, Steijl.  
 Leent, Dr. J. A. J. M. van, Heerlen.  
 Leeszaal R. K. Openbare Leeszaal, Kerkrade.  
 Leeuw, Dr. C. de, Bilthoven.  
 Leimpke, B. J., Oude IJselstraat 12 III,  
 Amsterdam-Zuid.  
 Lenders, Alph., Pastoor St. Hubertus,  
 Smeermaeserdijk, Maastricht.  
 Lenders, G., Rector te Sibbe-Oud-Valkenburg L.  
 Lengersdorf, F., Rector, Louisenstr. 54, Bonn a. Rh.  
 L vri r, Hôtel du, Boschstr. 76, Maastricht.  
 Leufkens, H., Djocja (Bedokweg 11),  
 Java, Ned.-Indië.  
 Leysen, Léon, Onderwijzer, Cadier en Keer.  
 Lienaerts, Em., Notaris, Merkelbeek.  
 Linden, v. d., P., Leeraar Aardr. Gem. H. B. S.,  
 Volksplein 19, Maastricht.  
 Lintjens, H., Kemperweg 3, Heerlen.  
 Lo , Baron Edm. de, Mheer.  
 Lucassen, Mej. J., Onderwijzeres, Boschstr. 69,  
 Maastricht.  
 L cker, E., Leeraar aan het Bissch. College,  
 Willem II Singel 28, Roermond.  
 Lut, C. van der, S. I., Pater, Rozenracht 150,  
 Amsterdam C.  
 Luyten, F. H., Rector, „Severen”, Amby.

**M**

Maasen, Arn., v. Hasseltkade 2, Maastricht.  
 N.V. Maatschappij tot Expl. van Limburgsche  
 Steenkolenmijnen, Heerlen, Begunstigster.  
 Mabeg, Ind. Mij., Westerstr. 6—8, Utrecht.  
 Mac Gillavry, Dr. D., Brouwersplein 9,  
 Amsterdam.

Maessen, J. H. W., Kantoorbediende,  
 Meerssenerweg 199, Maastricht.  
 Marres, Paul, Ir., Villa „Rozenhof”, St. Pieter.  
 Martens, Jan, Apotheker, Akerstr. 230,  
 Hoensbroek.  
 Meegeren, J. W. F. van, Leeraar a. h. St.  
 Thomas-College, Herungerweg 180, Venlo.  
 Meer, Dr. J. P. G. v. d., Oogarts,  
 St. Lambertuslaan 4 b, Maastricht.  
 Meijere, Prof. Dr. J. C. H. de, Stadhouderskade  
 135, Amsterdam-Zuid.  
 Mineralogisch-Geologisch Instituut, Groningen.  
 Mols, J., Inspecteur L. O., Leienbroekerweg,  
 Sittard.  
 Mommers, M., Hoofd der School, Heer.  
 Moorman, J. Th., Kapelaan, St. Hubertus,  
 Maastricht.  
 Mourmans, P., St. Pieterskade 9, Maastricht.  
 Mulder, J., Oud-Ind. Hoofd der School,  
 Bruss. weg 85, Maastricht.  
 Mulken, W. van, Hoofdonderwijzer, Bunderstr.,  
 Meerssen.

**N**

Nadaud, C., Industrieel, Oude Tweebergenpoort 1,  
 Maastricht.  
 Natuurh. Studentenclub R. K. H. B. S., Heerlen.  
 N ve, Mr. E. B. H. M., Sittard.  
 Niederer, J. W., Bureauchef Stm. Emma,  
 Treebeekstraat 9, Treebeek.  
 Nijenhuis, B. H., Restaurant „Dominicain”,  
 Vrijthof, Maastricht.  
 Nijhof, Firma Mart., 's Gravenhage.  
 Nillesen, H., R. K. Pr. en Pastoor, Rimborg.  
 Nolens, Mgr. Dr. W., Den Haag.  
 Nypels, Ed., Boek-, Courant- en Handelsdrukk.,  
 Minckelersstraat 3, Maastricht.  
 Nypels, Jo, Scharn.  
 Nyst, Edm., St. Jacobstraat 1, Maastricht.

**O**

Oberj , G. H., R. K. Pr. en Pastoor, Epen (L.).  
 Oliviers, R. K. Pr. en Pastoor, Gronsveld.  
 Oort, Prof. Dr. E. D. van, Direct. 's Rijks Museum  
 v. Natuurl. Historie, Leiden.  
 Oostingh, Dr. G. H., Hoofdkantoor van den  
 Mijnbouw, Bandoeng (Java).  
 Op de Coul, Fr. Mr., Bissch. College, Roermond.  
 Oppen, Mr. L. B. J. van, Burgemeester, Maastricht  
 Oudemans, Dr. J. Th., Pres. der Ned. Entom. Ver-  
 eeniging, Huize „Schovenhorst”, Putten (Gld.).

**P**

Packbier, Jos., Pastoor-Deken, Schinnen.  
 Pagnier, Jean, Dir. Vermicellifabriek,  
 Duitsche Poort 20, Maastricht.  
 Panhuysen, Drs. G. W. A., Chartermeester aan  
 het Rijksarchief in Limburg, Prof. Scholsstr. 19,  
 Maastricht.  
 Paulussen, Mr. H., Jr., Caumerbeeklaan 13 a,  
 Heerlen.  
 Paulussen, Mr. H., Adv.-Proc., St. Servaaskloos-  
 ter 30, Maastricht.  
 Peeters, S. J., Dr., Pater, Berchmans-College,  
 Nijmegen.

Pennartz, Onderwijzer, Epen (L.).  
 Peters, P., Oud-Onderwijzer, Heerlen.  
 Peutz, F. P. J., Bouwkundig Ingenieur,  
 Ceintuurbaan, Heerlen.  
 Ploem, Dr. R., Vaals.  
 Posma, D., Directeur Bataafsche Imp. Maatschappij, St. Lambertuslaan 50, Maastricht.  
 Prick, J., med. stud., 2e v. d. Helstraat 73,  
 Amsterdam.  
 Provinciale Staten in Limburg, Gouvernement,  
 Maastricht.

**R**

Ramakers, P., Dir. Rijkskweeksch., Maastricht.  
 Receveur, K. M. H., Pastoor-Deken,  
 Wijk-Maastricht.  
 Regout, Lucien, Markt 50, Lutterade.  
 Regout, Pierre, Jr., Boschstr. 45, Maastricht.  
 Reinhold, Dr. Th., Geoloog b. d. Rijksopsp.dienst,  
 Spaarne 17, Haarlem.  
 Resink, J., Dir. R. K. H. B. S. voor Meisjes,  
 v. Heylerhofl. 7, Maastricht.  
 Retera, Willem, Sigarenfabrikant,  
 Maastrichterlaan, Beek (L.).  
 Rheden, J. J. van, Spaarne 17, Haarlem.  
 Rijk, J. C., gep. Majoor Infanterie,  
 Heugemerweg 5, Maastricht.  
 Rijks Geologisch Mineralogisch Museum,  
 Graanmarkt, Leiden.  
 Roepke, Prof. Dr. W., Wageningen.  
 Roos, G. Ir., Anthoniusstr. 4, Heerlen.  
 Roosmalen, L. A. C., St. Pieterskade 12,  
 Maastricht.  
 Rosier, J. L., Leeraar Gem. H. B. S. en Sted. Gym.,  
 Maastricht.  
 Rummelen, F. van, Stationstraat 51, Heerlen.  
 Rüschkamp, Dr. F., S. J., Hofgartenstr. 9, Bonn.  
 Rutten, Prof. Dr. L., Hoogleraar Rijks-Universiteit,  
 Utrecht.  
 Ruys de Beerenbrouck, Jhr. Mr. Ch.,  
 Minister-President, Min. v. Staat, den Haag.  
 Ruyters, P. H., Hoofd R.K. U. L. O. school, Echt.

**S**

Sauter, J., Bunde.  
 Schaad, J. H., Huiveloord, Hattem.  
 Schaepkens-van Riepst, J., Boschstraat 28,  
 Maastricht.  
 Schaik, van, D. C. Ir., Scharnerweg 1 B,  
 Maastricht.  
 Schmedding, Dr. A. H. M., Arts,  
 Gr. Looierstr. 30, Maastricht.  
 Schmitz, Dr. H., S. J., Ignatius-College,  
 Valkenburg. Lid van verdienste.  
 Schnittmann, Dr. F. X., Studienassessor,  
 Hammelburg, Bayern, Deutschland.  
 Schoenmaekers, Dr. J. A. G., Arts, Sittard.  
 Schols, Ch., Ing., Stationstr. 41, Maastricht.  
 Schols, V., Koopman, Prins Bisschopsingel 17,  
 Maastricht.  
 Scholten en Zoon, Boekhandel, Groningen.  
 Schoon, Mr. A., Papenstr. 4 B, Maastricht.  
 Schoonbrood, M. J., Hoofd der Rijksleerschool,  
 Brusselscheweg 84, Maastricht.  
 Schoth, J. G., H.-Ing., Oud-Dir. Gem.werken,  
 Breedestraat 45, Maastricht.

Schulte, Dr. J., Chirurg, Kapoenstr. 7, Maastricht.  
 Schure, H. H., Drs., Leeraar R. K. H. B. S. en  
 Gymn., Dorpstr. 259, Amby.  
 Schweitzer, W., Mijndirecteur, Valkenburgerweg  
 28, Heerlen.  
 Seelen, P., Journalist, Hertogsingel 80, Maastricht.  
 Sleen, Dr. W. J. N. van der, Leegwaterstr. 14,  
 Haarlem.  
 Slicher, J., Linnaeusparkweg 136, Amsterdam-O.  
 Sloff, Jan G., Leeraar R. H. B. S.,  
 Halterscheweg 78, Bergen op Zoom.  
 Sluyterman van Loo, Vice-Consul de S. M. F.  
 le Shah de Perse, Weteringschans 94,  
 Amsterdam.  
 Smeets, V., Leeraar Gem. H. B. S., Alexander  
 Battalaan 56, Maastricht.  
 Smits, Ir., G. C. M., de Lairessestraat 6,  
 Amsterdam-Zuid.  
 Soest, C. van, Hoofdonderwijzer, Brunssum.  
 Soest, J. L. van, Ir., Frankenstr. 31, den Haag.  
 Sonderen, H. C. van, Ambt. b. d. Telegrafie,  
 Hertogsingel 40, Maastricht.  
 Sonnevile, Fr., Preparateur, Hertogsingel 92 a,  
 Maastricht.  
 Spauwen, Arn., Gronsveld.  
 Sprenger, Prof. A. M., Hoogleraar Landbouw-  
 hoogeschool, Wageningen.  
 Staatsmijnen in Limburg, Heerlen, Begunstigster.  
 Stadsbibliotheek der gemeente Maastricht,  
 Vrijthof 47, Maastricht.  
 Starmans, Dr. J., Arts, Nuth.  
 Steenis, Dr. E. G. G. J. van, Laan v. Wijk 3,  
 Buitenzorg (Java).  
 Stevens, K., Pr. Bisschopsingel 45, Maastricht.  
 Stribos, P. J., Architect, Bentvelderweg 12,  
 Bentveld bij Haarlem.  
 Swart, B., Leeraar Lyceum, Pr. Hendrikkade 2,  
 Zaandam.

**T**

Tendijck, K., Schinkelstraat, Heerlen.  
 Tesch, Dr. P., Direct. v. 's Rijks Geol. Dienst,  
 Spaarne 17, Haarlem.  
 Theunissen, A., Amstenrade.  
 Theunissen, M., Boomkweeker, Breust-Eijsden.  
 Tilmans, W. J., Hoofd der School, Geulle.  
 Timmermans, L. H., Directeur Bisschoppelijk  
 College, Sittard.  
 Tjittes, A. A., Onderwijzer, Wethouderslaan 3,  
 Driebergen.  
 Thyse, Dr. Jacq., Bloemendaal.

**U**

Ubaghs, Huibert, Letterkundige,  
 Villa „Oranje Nassau", Valkenburg (L.).  
 Ubaghs-Reinalt, R.,  
 Villa „Oranje Nassau", Valkenburg (L.).  
 Ubaghs, R., Eyselshoven (L.).  
 Umbgrove, Prof. Dr. J. H. F., Hoogleraar aan de  
 Technische Hoogeschool, Inst. v. Mijnbouwkunde  
 Delft.  
 Ummels, P., leeraar Gem. H. B. S., Capucijnen-  
 straat 33, Maastricht.

Ursulinen, Eerw. Zusters, Echt.  
Ursulinen, Eerw. Zusters, Gr. Gracht, Maastricht.

**V**

Varossieau, W. L., Leeraar kweeksch. voor onderwijzers van het Haagsch Genootschap, Antonie Duyckstr. 58, Den Haag.  
Venema, H. J., Ass. Lab. v. Plantensyst. en geographie Bowlespark 6, Wageningen.  
Verbeek, Fr., Boscharchitect Inst. voor Plantenziekten, Buitenzorg (Java).  
Verheggen, E. H. J., Pastoor St. Matthias, Maastricht.  
Vernhout, Dr. J. H., Lange Noordstraat L 124, Middelburg.  
Verschueren, Zwartbroekstr. 15, Roermond.  
Versterren, Herm., Meerssen.  
Verzijl, Dr. Ed., Apotheker, Breedestraat 1, Maastricht.  
Visser, E., Leeraar Gem. H. B. S. en H. H. S., Aldenhofpark 32, Maastricht.  
Visschers, P., Bouwkundige, Walramplein 9, Valkenburg (L.).  
Vliexs, Mej. M. H., Hoofdonderwijzeres, Schinnen  
Voncken, Mej. Gez., Valkenburg.  
Voncken, Frits, pharm. cand., Wijlré.  
Voogd, N. de, Heesberg 4 a, Heerlerbaan, Heerlen.  
Vos, J. J. H., Ir. Directeur der N. V. Waterl. Mij. voor Z.-Limburg, Prins Bisschopsingel 5, Maastricht.  
Vroemen, Florent, Valkenburg (L.).  
Vroom, P. J. J., Comm. Ned. Spoorwegen, Guido Gezellestraat 2, Eindhoven.  
Vrijens, Mr. M. H. Fr. R., O. L. Vr. plein 2, Maastricht.  
Vuuren, van, Prof. L., Hoogleeraar Rijksuniversiteit, Maliebaan 109, Utrecht.

**W**

Waage, G. H., Leeraar in Plant- en Dierkunde aan de Gem. H. B. S. en Sted. Gymnasium, Prof. Pieter Willemsstr. 41, Maastricht.  
Wachter, W. H., Leeraar Nat. Hist. aan de H. B. S., Vierambachtstr. 81 a, Rotterdam.  
Weber, Prof. Dr. Max, Eerbeek.  
Welters, Fr., Kapelaan, Voerendaal.  
Wersch, H. J. L. van, Apotheker, Hoofdstr. 29, Kerkrade.  
Wessem, Jos. van, Notaris, Sittard.  
Wessem, Jos. van, Jr., Bankier, Sittard.  
Wever, A. de, Arts, Nuth.  
Wever, A. de, rustend Pastoor, Sanatorium, Heerlen.  
Wever, H. de, Kasteel Raar-Meerssen.  
Weyerhorst, A., Heerlen.  
Wiel, C. v. d., Aarweg 11, Heerlen.  
Wiel, P. v. d., Corn. v. d. Lindenstraat 20, Amsterdam.  
Wielders, L., Praeparateur, Kaldenkerkerweg 157, Venlo.  
Wijk de Vries, van, Mej., Rochussenstraat 189 b, Rotterdam.  
Wilde, J. A. J. de, Da Costakade 52, Amsterdam.  
Willemse, A., Arts, Kerkrade.

Willemse, C., Arts, Eygelshoven.  
Wintgens, P., Mijningenieur, Heerlen.

**Y**

Yselstein, D., Techn. Ambtenaar, Rijkswaterstaat, Prof. P. Willemsstr. 43, Maastricht.

**Z**

Zoölogisch Laboratorium, Rijksuniversiteit, Leiden.  
Zwaan, Th. v. d., Dir. Mergeexploitatie „St. Pietersberg”, Brusselscheweg 110, Maastricht.

**BESTUUR :**

Rector Jos. CREMERS, Voorzitter.  
Ir. C. BLANKEVOORT, Ondervoorzitter.  
G. H. WAAGE, Secretaris.  
J. PAGNIER, Penningmeester.  
J. C. RIJK, Bibliothecaris.  
Jos. BECKERS,  
L. GROSSIER,  
Dr. J. P. VAN DER MEER,  
Fr. VAN RUMMELEN, } Leden.

**Ruilverkeer.****NEDERLAND.**

Club van Ned. Vogelkundigen, p.a. den Heere P. Hens, Valkenburg (L.).  
De Meidoorn, Uitgave van de A. J. C., Reguliersgracht 78, Amsterdam.  
Geol. Bureau v. h. Nederl. Mijng gebied, Akerstraat 86, Heerlen.  
Kon. Akademie v. Wetenschappen (Bibliotheek) Amsterdam.  
Kon. Nederl. Aardrijksk. Genootschap, Bureau, Saxen Weimarlaan 28, Amsterdam.  
Landbouw Hoogeschool (Bibliotheek), Wageningen.  
Nederl. Phaenologische Vereeniging, p.a. Dr. H. Bos, Wageningen.  
Nederl. Botanische Vereeniging, p.a. Bibliotheek Koloniaal Instituut, Mauritskade 63—65, Amsterdam.  
Nederl. Nat. Hist. Vereeniging, Baronielaan 73, Breda.  
Nederl. Ornithologische Vereeniging, Biltstr. 172, Utrecht.  
Nederl. Mycologische Vereeniging (Bibliotheek), Diezerstraat 10, Zwolle.  
Nederl. Dierk. Vereeniging (Bibliotheek), Zoölogisch Station, Helder.  
Schoolmuseum, Hekkelaan, den Haag.  
Vereeniging tot Behoud v. Natuurmonumenten, Heerengracht 540, Amsterdam.  
Zeeuwsch Genootschap voor Wetenschappen, Middelburg.

**ARGENTINIE.**

Museo nacional de Historia natural „Bernardino Rivadavia”, Buenos Aires (Argentina).

**BELGIE.**

Natuurwetensch. Genootschap „Dodonea”, Ledeganckstraat 35, Gent.  
Société Royale Zoologique de Belgique, Avenue des Nations 50, Brussel.



Société Royale de Botanique,  
Jardin botanique de l'Etat, Brussel.  
Société belge de Géologie, de Paléontologie et  
d'Hydrologie, Palais du Cinquantenaire, Brussel.  
L'Union des Entomologistes belge,  
Directeur Mons. F. Derenne-Meyers,  
Avenue Louis Lepoutre 90, Ixelles-Brussel.

## BRAZILIE.

Museu Nacional do Rio de Janeiro,  
Quinta da Boa Vista.  
Jardin Botanique do Rio de Janeiro.  
Instituto biologico de defesa agricola et animal,  
Caixa dupla 2821, Sao Paulo.

## DUITSCHLAND.

Nat. Hist. Verein. der Preuss. Rheinl. und  
Westfalens, Bonn.  
Senckenbergische Naturf. Gesellschaft,  
Frankfurt am Main.  
Naturw. Verein für Bielefeld und Umgegend,  
Stadtbücherei Alter Markt 1, Bielefeld.  
Notgemeinschaft der Deutschen Wissenschaft,  
Bibliothekausschutz,  
im Schlosz. Portal III, Berlin C 2.  
Naturw. Gesellschaft zu Chemnitz, Sachsen.  
Deutsche Akademie der Naturforscher zu Halle,  
Friedrichsstr. 50 a, Halle S.  
Oberhessische Gesellschaft für Natur- und  
Heilkunde, Giessen.  
Naturw. Verein in Osnabrück,  
Hakenstrasse 12, Osnabrück.  
Naturwissenschaftlicher Verein,  
Städtisches Museum, Bremen.  
Verein für Naturwissenschaften an der Techni-  
schen Hochschule in Braunschweig.  
Naturhistorisches Museum, Lübeck.

## ENGELAND.

The Imperial Institute of Entomology,  
41, Queensgate, London S. W. 7.

## FINLAND.

Societas pro Fauna et Flora Fennica,  
Kaserngatan 24, Helsingfors.

## ITALIE.

Laboratorio di Zoologia generale et Agraria  
del R. Instituto Superiore Agrario  
in Portici-Napoli.

## OOSTENRIJK.

Naturhistorisches Museum, Burgring, Wien.  
Zoologisch-Botanische Gesellschaft,  
Mechelgasse 2, Wien.

## SOVJET-REPUBLIEK.

Institut des Recherches biologiques et de la Sta-  
tion biologique de l'Université de Perm,  
U. R. S. S. Russie, Perm, Zaïmka.

## TSJECHO-SLOWAKYE.

Deutsche Naturw. medicinischer Verein für  
Böhmen „Lotos“, Taborska 48, Prag II.

## TRANSVAAL.

Die Nasionale Museum, Bloemfontein Z.-Afr.

## V. S. AMERIKA.

Academy of Natural Science,  
Philadelphia P. A., U. S. A.  
Smithsonian Institution (Library),  
Washington U. S. A.  
Library.  
The American Museum of Natural History  
77 th Street and Central Park West,  
New York N. Y.

Op- of aanmerking deze ledenlijst betreffende  
ontvangt gaarne de Secretaris, Prof. P. Willems-  
straat 41, Maastricht.

## RECTIFICATIE.

In 't vorige nummer zijn door een vergissing  
de onderschriften behorende bij de 2 eerste fi-  
guren weggevallen.

Fig. 1. Bisamrat.

Fig. 2. Hoe de Bisamrat in Thuringen huis-  
houdt. Een gegraven hol en door haar veroor-  
zaakte dijkbreuk.

## ERRATA.

Natuurhistorisch Maandblad, 19e Jaargang 1930:  
No. 4. p. 41, onder No. 17, lees: „*Serinus  
canarius serinus* (L.).”

No. 5. p. 58, kolom 1, 9e regel van boven, lees:  
„en 2 ♂ ♂”.

No. 6. p. 67, onder No. 91, kolom 1, eerste re-  
gel, lees: „Op 9 September 1926”.

No. 7. p. 83, onder No. 106. kolom 2, 4e regel  
van boven, lees: „zekere broedvogels”, en p. 84,  
onder No. 107, kolom 1, 5e regel van onderen,  
lees: „niet tot c o m m i n u t u s”.

VERSLAG VAN DE VERGADERING  
OP WOENSDAG 7 JANUARI 1931.

Aanwezig: de dames, S. Retera-Corten, M.  
Beckers-Corten, T. Rijk-Pauw, T. Schagen, R.  
Ubaghs-Reinaltz, J. v. Schaïk en A. Beckers en de  
heeren Jos. Cremers, J. Beckers, J. Rijk, C. Scha-  
gen, G. Caselli, Fr. Sonnevill, J. Maessen, J. Ga-  
diot, J. v. Gils, Edm. Nyst, Th. Jaspers, F. Smeets,  
J. Gerards, Hub. Ubaghs, J. Gommers, N. Bou-  
wens, K. Stevens, P. Kleipool, E. Courrech-Staal,  
J. Heesterman, Ch. Schols, J. van Mulken, L. Ley-  
sen, L. Grégoire, A. Theunissen, P. Peters, P.  
Seelen, V. Berckmans, J. Lamberts, P. v. d. Lin-  
den, Br. Bernardus, F. Kurris, Aug. Kengen, L.  
Grossier, J. Schulte, A. van Hoepen, J. Cremers,  
W. Tilmans, O. Reich, P. Marres, Weissing, H.  
Jongen, C. Zwanenberg, H. Lamour, H. Schmitz  
S. J., G. Panhuysen, D. v. Schaïk, C. v. Sonde-  
ren, Fr. v. Rummelen, P. Prüm S. J., Herm. Ver-  
sterren, J. Vos en G. Waage. Eén naam onlees-  
baar.

De Voorzitter opent de vergadering met een  
hartelijk woord van welkom en spreekt de beste

wenschen uit voor 1931. In 't kort memoreert hij de belangrijkste gebeurtenissen, het Genootschap betreffende, voorgevallen in 1930. Hij deelt mede, dat het Zijne Excellentie den Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen behaagd heeft, alsnog over 1930 aan 't Genootschap te doen toekomen een subsidie van f 500, ten behoeve van het Museum.

Vervolgens krijgt dokter **Beckers** 't woord tot het houden van zijn voordracht,

„**Archaeologische onderzoekingen in Z.-Limburg.**”

Inleiding. Zuid-Limburg was door zijn lössgronden, zijn groote rivier de Maas en zijne talrijke beekjes een geschikt terrein voor vestiging van den Oermensch. Hij vond er jachtgronden, vischwater, akkergrond, een grooten verkeersader, dus alles, wat voor zijn materieel bestaan noodzakelijk was. Het is dan ook zeer natuurlijk, dat Zuid-Limburg reeds vroeg bewoond was. Het oudste, wat wij kennen, is de *Omalien* periode, gevonden te Stein, Elsloo en Caberg. Maar het is ook wel zeker, dat Limburg nog vroeger bewoond was, dat reeds de mensch hier aanwezig was in den Ouden Steentijd. Sporen zijn daarvan nog niet gevonden. Een onderzoek, ingesteld voor een paar jaren in een grot te Geulhem, bleef zonder resultaat. Doch waar hij gewoond heeft in Luik en waar sporen gevonden zijn in de buurt van Aken, kan het niet anders, of hij moet ook hier gewoond hebben.

De Oude Steentijd of het *Palaeolithicum* wordt verdeeld in *Chelleen*, *Acheuleen*, *Mousterien*, *Aurignacien*, *Solutreen* en *Magdaliën*, namen, ontleend aan de vindplaatsen in Zuid-Frankrijk.

De nieuwe Steentijd wordt verdeeld in *Azylien*, *Tardenoisien*, *Campignyën*, *Omalien* en *Robenhausien*. Namen, afgeleid van plaatsen in Frankrijk, België en Zwitserland, waar de eerste vondsten gedaan werden.

Het *Palaeolithicum*, dat hier nog niet gevonden is, wordt verder met rust gelaten. Het *Neolithicum* wordt verder uitgewerkt; eene beschrijving gegeven van de verschillende *Culturstadia*, met de beschrijving der voorwerpen, aan elk stadium eigen en ieder stadium typeerend.

Met deze laatste periode van het Nieuw Steenen tijdperk, het *Robenhausien*, eindigt de praehistorie en sluit zich een tijdperk van oneindig langzame ontwikkeling in de geschiedenis van het menschedom af. Jaartallen heb ik tot hier toe niet gegeven, omdat de gegevens vaag en absoluut onbetrouwbaar zijn. De fantastische cijfers, door vele deskundigen aangegeven, verschillen onderling zooveel, dat ik er mij zelfs niet aan waag, ze te beoordeelen. Het eenige aanknooppingspunt hiervoor zou de geologie kunnen zijn en deze opgaven loopen bij de verschillende schrijvers zoo zeer uit elkaar, dat 10000 jaar niet eens meetellen. Eene betrekkelijke waarde kan men toekennen aan het jaartal 7000 v. Chr., als het begin van het *Neolithicum*.

Het Protohistorisch tijdvak of het metaaltijdperk, waarin de mensch leerde uit het erts de metalen koper en ijzer af te scheiden en waardoor

een heelen ommekeer in het menschelijk bestaan kwam, wordt onderverdeeld in het koper-, het bronzen- en het ijzertijdperk. Dit laatste wordt nog, onderverdeeld in het *Hallstادت* en het *La Tène*.

Wegens gebrek aan kopererts zal het brons wel als handelsartikel tot ons gekomen zijn. Wel staat vast, dat het brons hier omgegoten werd. Dit bewijst een stuk van een gietkroes, gevonden in hut No 5 te Stein, waar het brons aan den binnenkant nog vastzat. Misschien herinneren de tinnegieters, die een zestig jaar geleden door Zuid-Limburg trokken, daar nog aan. Dit tijdperk loopt van ongeveer 1800 tot 800 v. Chr., om over te gaan in een ijzertijdperk, dat eindigt met de komst der Romeinen, ongeveer 50 v. Chr.

Wat het ijzer aangaat, dat is zeker in onze streken in primitieve hoogovens uit het ijzererts afgescheiden. Hoogstwaarschijnlijk is het, dat als reductie-materiaal kolen gebruikt zijn. De vele ijzerslakken gevonden in Stein en de stukken coke gevonden in de Germaansche burcht te Stein, wijzen hierop.

Met de komst der Romeinen treedt een nieuw tijdperk van bloei en vooruitgang op elk gebied in deze streken in.

De vele en prachtige villa's over heel Zuid-Limburg verspreid, de talrijke begraafplaatsen met de aan ware kunstschaten zoo rijke graven, de groote heerbanen, enz. leggen getuigenis af van een ongekenden bloei op elk gebied van kunst.

In 450 n. Chr., na opgave der Rijn grens onder Honorius, stormen Katten, Saksers, Sueven, Heruken, Sygambren, Hunnen, Alanen en Gothen tusschen Noordzee, Rijn en Donau gevestigd, met vrouw en kind, met have en goed het Romeinsche rijk binnen. Het Frankische tijdperk, het tijdperk der groote volksverhuizingen, neemt een aanvang.

Na deze inleiding wordt aan de hand van een schema eene uiteenzetting gegeven van de indeeling, zoowel geologisch, archeologisch, anthropologisch en historisch. De tijdvakken worden in onderling verband gebracht, waarbij ter sprake komt, in welk tijdperk in het tertiair of kwartair de mensch voor het eerst gevonden wordt, waar zijn wieg stond.

Volgens *Wilser* in het hooge Noorden, onder het ijs, volgens *Schoetensack* in Australië, volgens *Darwin* in Afrika, volgens *Häckel* in Azië.

Anthropologisch worden de verschillende fossielen van den mensch besproken, de *Pithecanthropus* van *Dubois*, de kaak van *Heidelberg*, de schedel van *Neanderdal*, *Le Moustier* en *Spy*, de *homo sapiens* of *Cromagnon* mensch.

Met deze rij van menschenlijke fossielen, waaraan men zeker een soort van opeenvolgende, hogere ontwikkeling niet kan ontkennen, is echter het afstammingsprobleem nog niet opgelost.

*Werth* zegt terecht: „*Formenreihe ist noch keine Ahnenreihe*”.

Om maar op één punt te wijzen, hoe brengt men de wet van *Dollo* — eenmaal opgetreden specialisatie gaat niet meer terug — in harmonie met het

feit, dat de zeer dikke supra-orbitaalrand van den Neanderdal-schedel niet meer terug te vinden is bij den Cromagnon mensch?

Spr. demonstreert daarna voorwerpen, verkregen bij de opgravingen, typologisch voor de verschillende perioden in het Neolithicum.

Campinien. Boren, bec de perroquet.

Omalien. Kloppers, bijlen, messen, krabbers, nuclei, pijlspitsen en vaatwerk.

Robenhousien. Pijlstaarten, messen, krabbers, pijlen, nuclei, kloppers.

Bronstijd. Fibula en graven.

Hallstatt. Urn.

La Tène. Vaatwerk, brons en ijzer.

Romeinsch. Vaatwerk, metaal.

Frankisch. Graven, vaatwerk, brons en kralen.

Het kostte dan ook wel eenige moeite, om den Heer Godart, die meer dan twintig jaren de opgravingen voor de Cinquantenaire te Brussel leidt, hiervan te overtuigen. Pas bij zijn tweede bezoek aan onze opgravingen, in gezelschap van den heer Breuer, Chef van de Praehistorische afdeling, gaf hij zich gewonnen.

De wanden worden gevormd door twee tot drie rijen paaltjes met vlechtwerk van twijgen samen verbonden, welke boven aan het dak bijenkorfvig samenkomen.

Soms vindt men ook samengestelde hutten. Zoo bijv. Hut 6. Deze bestaat uit drie afzonderlijke hutten, waarvan de eerste diende als keuken, de tweede als werkplaats voor het vervaardigen der vuursteenwerktuigen en de derde als slaap- of bergplaats.

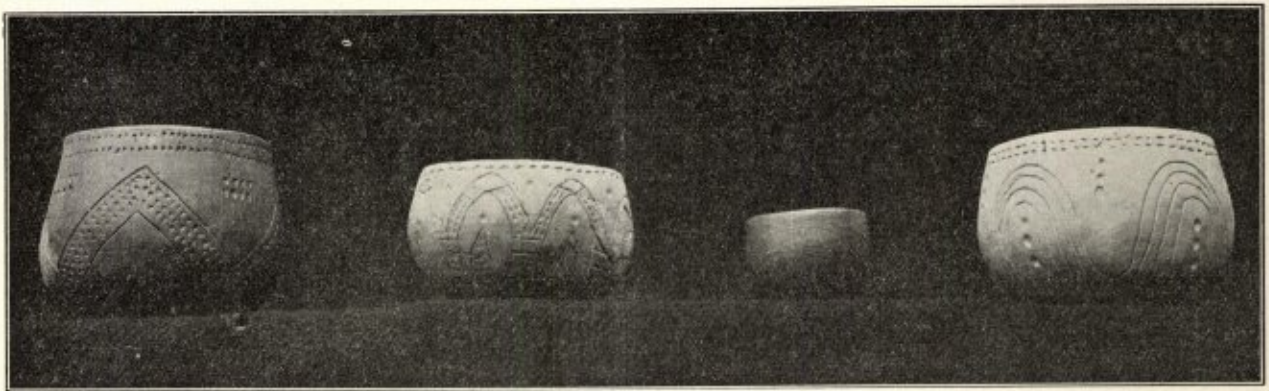


Fig. 1. Kommen uit de Omalienhut 8 te Stein,  $\pm$  3000 v. Chr.

De meest kenmerkende momenten voor een cultuurstadium zijn de wijze van bewoning en de begrafenisritus of doodencultus.

Uit den Omalientijd zijn een 50-tal hutten opgegraven te Stein. Daar ligt een geweldig uitgebreid dorp uit den steentijd 3000 à 4000 jaar voor Chr. Dit is zeker veel uitgebreider, dan het tegenwoordige, want de hutten liggen ten N., ten Z., ten W., de opgegravene aan de O.-zijde in groepjes bij elkaar. Ook zijn ze gevonden onder de woningen en in de tuinen van het huidige dorp.

Het dorp was dus zeker uitgebreider en wie weet, misschien ook zoo bevolkt als heden. Wanneer de tot op 65 cm afgegraven grond voorzichtig wordt afgeschoven, dan komt op 70 cm een grijze verkleuring van den ondergrond te voorschijn, ovaalvormig, waarin aan een kant eene gitzwarte plek, de stookplaats of de hutkom, de fond de cabane der Belgen. De hut heeft eene doorsnede van 3—4 m bij 2—3 m, is ovaalvormig en wordt begrensd door kleine 5—7 cm dikke paaltjes, waaraan men bij goed toekijken en direct vastleggen, de resten, als iets donker gekleurde kringetjes kan waarnemen.

Men moet niet denken, dat deze begrenzing der hut zoo duidelijk in den grond te zien is als hier op de tekening. In België, waar meer dan 500 hutten opgegraven zijn, heeft men ze nooit kunnen vinden.

Hierin werden gevonden een achttal kommetjes, (Fig. 1), die konden gereconstrueerd worden en een aantal scherven van ongeveer een zestigtal verschillende kommen, 6 kloppers, 8 pijlspitsen, 31 krabbers, 67 messen en mesfragmenten, fragmenten van maalsteenen, slijpsteenen, gebrande leem, asch, houtskool en beenfragmenten.

Boerderij uit de La Tène Periode (Fig. 3).

Het vinden van scherven zandsteen en vuursteen op een perceel van Muris te Stein, was aanleiding tot het doen van eene proefgraving. Op 70 cm onder maaiveld werd een donkere band, ongeveer 20 cm breed, gezien: deze werd gevolgd, waardoor zich een rechthoek afteekende, waarin een gitzwarte, donkere plek. Verschillende doorsneden van dezen band lieten zien, dat deze was opgebouwd uit dunne paaltjes met vlechtwerk op dezelfde manier als de hutten. Op de vier hoeken stond een dikke paal, waarop het dak, een zadeldak, gerust heeft. Het gebouw heeft een lengte van 24 m en is 5.20 m breed, met twee deuren, eene aan de noordzijde, de andere aan de westzijde. Hierin werd eene massa aardewerk, ijzer, brons, beenderen, twee spinklosjes, etc. gevonden.

In flagrante tegenstelling met deze primitieve woningen staat de villa van den op elk gebied hoogstaanden Romein, die in de eerste eeuwen



Fig. 2. Bronstijdgraf uit het Savelsbosch te Gronsveld,  $\pm$  1800 v. Chr.

vóór en na Christus' geboorte in deze streken binnendrong.

De primitieve hutten van den inboorling moeten plaats maken voor de trotsche villa's, de weelderige landhuizen van den vreemden indringer.

Een villa in 1925 opgegraven te Stein was 52 m lang en 31 m breed. Het atrium was 15 op 9 m, één zaal was 22 op 10 m. Hierom heen lagen 24 kamers van 6 op 4.5 m.

Eene groote hoeveelheid aardewerk, munten, ijzeren en bronzen voorwerpen werden gevonden. Het voornaamste was echter, dat door het weken en maanden zoeken en passen door Mevrouw Retera-Corten uit duizenden, kleine stukjes voor het eerst de wandschildering van drie kamers kon gereconstrueerd worden.

Frankische Curtis werd gevonden op een perceel aan den Kerkweg te Stein. De Frankische gebouwen waren alle uit hout opgetrokken. Wegens terreinmoeilijkheden kon het gebouw niet verder opgegraven worden.

De wijze van begraven kan teruggebracht worden tot twee hoofdgroepen: de inhumatie en de incineratie. In het eerste geval wordt het lijk als zoodanig aan de aarde toevertrouwd, in het tweede geval wordt het lijk op een brandstapel gelegd, verbrand, en de resten, asch en beenderen, hetzij op een hoopje in den grond gelegd, of wel in een groote of kleine sarcophaag in den grond gezet.

In het Paleolithicum uitsluitend lijkbegraving in bewoonde holen of grotten.

In het Neolithicum ook bijna uitsluitend lijkgraven, meestal in gehurkte houding. Ook vindt men wel verbranding, zoo bijv. te Ottenbourg, Boitsfort en het hier vertoonde graf te Stein.

In den bronstijd hoofdzakelijk brandgraven onder grafheuvels, al of niet met steenzetting. De

zes in het Savelsbosch te Gronsveld blootgelegde graven zijn hier een voorbeeld van. (Fig. 3).

In den La Tène tijd grafheuvels met en zonder steenzetting. In het begin vooral lijkbegraving, later meer brandgraven. De graven, blootgelegd met kringgrendels in de Graetheide en verschillende vondsten tusschen de praehistorische hutten in het dorp Stein zijn daar de representanten van.

In de Romeinsche Periode uitsluitend brandgraven. Wel schijnen enkele Romeinsche geslachten, zoo bijv. de Cornelii, alleen lijkbegraving te hebben toegepast. De lijkbrandresten werden in een doekje gewikkeld, los in den grond gelegd, in een urn gedaan, tusschen gebakken steenen of marmeren platen geplaatst, of in groote steenen sarcophagen aan de aarde toevertrouwd.

Welke rijke bijgaven meegegeven werden, wordt bewezen door de opgegraven begraafplaats te Stein, door de nog niet tot een einde gebrachte opgraving in het Materbosch te Elsloo, en last not least door die van Sijpeld. Spr, toonde hier een juist gereed gekomen film „De opgraving van een Romeinsche sarcophaag te Sijpeld”.

In den Frankischen tijd bijna uitsluitend lijkgraven. In de heidensche periode werd de overledene gekleed met wapenen en kostbaarheden in losse graven, in houten zerken, in groote houten grafkamers, tusschen steenen platen of in een sarcophaag aan den moederschoot der aarde toevertrouwd. In den vroeg-christelijken tijd werden de bijgaven hoe langer hoe schaarscher. Enkele Christelijke symbolen werden meegegeven. Hiervan levert het op het oogenblik afgedekt liggend kerkhof te Stein een voorbeeld. Ook nu toonde spr. een mooie film getiteld „Archaeologische opgravingen in Z.-Limburg”. De aanwezigen zagen

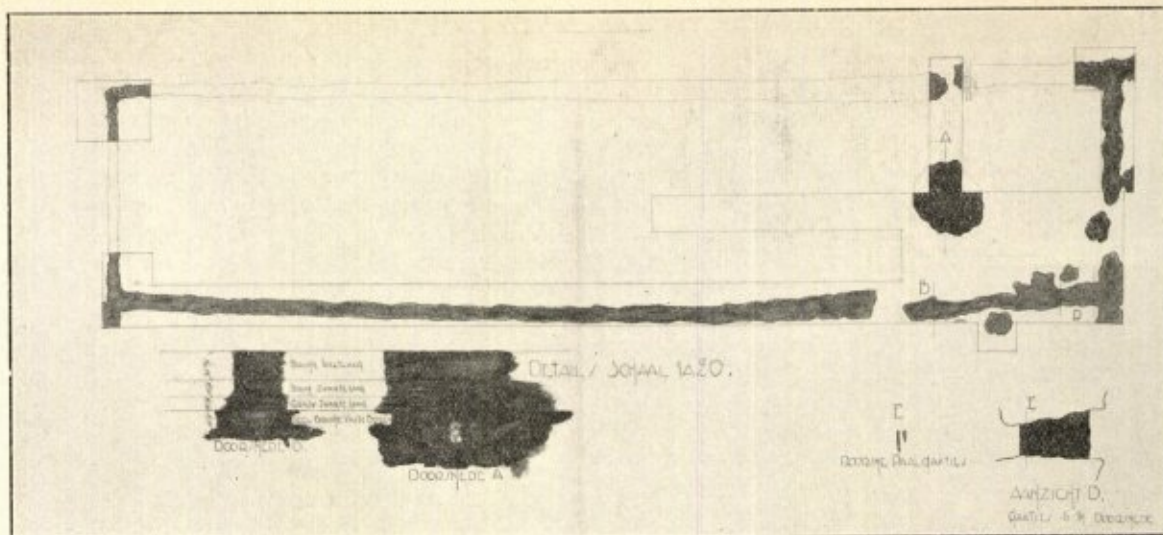


Fig. 3. Hoeve uit de La Tène-periode, Holenweg, Stein,  $\pm$  400 v. Chr.

dokter Beckers thans op 't witte doek druk aan 't werk.

Alvorens te eindigen, achte spr. het wenselijk, mede te deelen, wat het doel en de strekking van zijne uiteenzetting is geweest.

„Het was niet mijne bedoeling eene wetenschappelijke of diep geleerde uiteenzetting te geven van de Voor- of Vroeg Geschiedenis. Dit zou in de eerste plaats niet mogelijk zijn, wegens de hooge vlucht, die deze wetenschap in de laatste jaren genomen heeft, doch ik zou ook het doel voorbijstreven, dat ik mij gesteld heb. Ik meen, dat wij in Limburg gekomen zijn op een oogenblik, waarop de grootste waakzaamheid geboden is, opdat die kostbare schatten, dierbare relikwieën onzer voorouders, die zich nog in den maagdelijken schoot van Limburg's bodem bevinden, groot gevaar loopen voor goed verwoest en vernield te worden, door den niet te beteugelen drang naar materiele welvaart.

Wij zien toch dagelijks Limburgs' grond doorwoelen door de voor kunst en wetenschap ongevoelige schop en houweel, tot aanleg van spoor, tram, kanaal, haven, mijn of industriële onderneming. Bestaat er dan niet het grootste gevaar, dat deze voor kunst, wetenschap en historie zoo bijzonder belangrijke zaken voor goed verloren gaan? Dit nu zooveel mogelijk te voorkomen, is het doel dezer voordracht. Belangstelling voor deze zaken kan alleen geboren worden uit kennis derzelve. U deze bij te brengen, was het doel van deze voor-

dracht. Tevens wilde ik U aansporen, om, mocht U iets hooren of zien over te voorschijn gekomen archeologische voorwerpen, dit ter bevoegder plaats bekend te maken.

Zou men niet met een variant op het bekende gezegde: „het is een groot volk, dat zijne kunstenaars eert”, met evenveel recht kunnen getuigen, „het is een groot en piëteitvol volk, dat de voorwerpen, nagelaten door het voorgeslacht, als kostbare relikwieën vereert?” Heeft niet een oud schrijver gezegd, „waar men der voorouders daden eert, daar is een hert en zin en waarheit”.

Mocht deze voordracht daartoe bijdragen, dan acht ik mijne moeiten ruimschoots beloond, tevens met het bewustzijn, iets gedaan te hebben, voor het welzijn van ons allen zoo lief Limburg.”

De Voorzitter dankt met hartelijke woorden den spr. voor de mooie, boeiende lezing, die met zooveel enthousiasme werd voorgedragen. De belangstelling, waarmede de lezing werd gevolgd, moet voor spr. 't welsprekendste bewijs zijn, dat de lezing in goede aarde viel. De Voorzitter ondersteunt 't verzoek van den spr. om bij 't vinden van eenig archeologisch materiaal hier bekendheid aan te geven ter bevoegder plaats. Een zeer bevoegde plaats, waar men terecht kan is, Dokter Beckers te Beek (L.).

Nadat spr. nog enkele vragen had beantwoord, sloot de Voorzitter te ruim kwart voor negen deze drukbezochte vergadering.

## AVIFAUNA DER NEDERLANDSCHE PROVINCIE LIMBURG

benevens een vergelijking met die der aangrenzende gebieden  
door

P. A. HENS, Valkenburg L.

2de Aanvulling.

Ten einde de eerste aanvulling te compleeteeren tot half December 1930, volgen hier nog enkele waarnemingen omtrent het voorkomen van vogel-

soorten in de provincie Limburg, welke mij gedurende het publiceeren der eerste aanvulling werden en daarin nog niet werden verwerkt.

Opvallend zijn een aantal record datums betreffende aankomst en vertrek van verschillende vogelsoorten, zooals grauwe klauwier, *Lanius collurio collurio* L., tjiftjaf, *Phylloscopus collybita subspecies?*, fitis, *Phylloscopus trochilus subspecies?* en spotvogel, *Hippolais icterina* (Vieill.).

De kleine bonte specht, *Dryobates minor hortorum* (Brehm) of *bacmeisteri* (Kleinschmidt) werd eindelijk als broedvogel vastgesteld.

Ook de invasie der kruisbekken, *Loxia curvirostra curvirostra* L., werd zij het dan ook zeer laat in het jaar, in Limburg waargenomen.

#### 4. *Coloeus monedula subspecies?* — K a u w.

De Heer Mommers nam op 2 November 1929 te Heer (Geb. I) een sterken trek van kauwen waar. De vogels vlogen in tegenstelling met de roeken, welke aldaar in het najaar (evenals op andere plaatsen in onze provincie) in Z.W. richting trekken, vrijwel direct naar het Zuiden.

#### 5. *Pica pica galliae* Kleinschm. — E k s t e r.

De Heer Mommers berichtte mij: „Mijn broer „zag het volgende op 7 December 1926 op een „weide in de buurt van Elsloo. 3 eksters. Een wezel loopt er naar toe of hij er een wil aanvallen. „Zij (een der eksters) vliegt op en strijkt dan neer „alsof zij zelf nu wil aanvallen, doch gaat een „eindje verder zitten. Dan valt de wezel weer aan; „vervolgens weer de ekster. Zoo nog eenige keeren om beurten. (In de 8ste Jaargang van de Levende Natuur verhaalt Dr. Jac. P. Thyse een „soortgelijk „spel”).”

Het is bekend, dat de wezel op deze wijze een prooi tracht te bemachtigen, welke hij anders niet bereiken kan. Onder allerlei capriolen danst en springt hij dan om de belaagde prooi heen, ten

#### 10. *Coccothraustes coccothraustes coccothraustes* (L.). — A p p e l v i n k.

De soort komt in den broedtijd ook voor te Vaals. Rector Jongen bezit een ♂ 7 Mei 1929 al-

daar gevonden.

#### 12. *Carduelis carduelis carduelis* (L.). — D i s t e l v i n k.

In 1929 heeft een paar gebroed te Oud-Valkenburg vlak bij de grens van Valkenburg. De jon-

gen zijn uitgevlogen. (G. Smeets).

#### 13. *Carduelis spinus* (L.). — S i j s j e.

De Heer K. Stevens zag op 14 Mei 1930 en eenige dagen later veel oude sijsjes in het Stads-park en het Aldenhovepark te Maastricht (conf.

Natuurh. Maandbl. 1930, No. 7. p. 76).

Andere zomerwaarnemingen werden mij dit jaar niet.

#### 16. *Carduelis cannabina cannabina* (L.). — K n e u

Omtrent het voorkomen van de kneu in Zuid-Limburg, deelde mij de Heer Mommers nog het navolgende mede.

In 1929 werd de soort broedend gevonden door den Heer Stevens op het plateau te St. Pieter bij Maastricht. — Op 5 Mei 1928 zag de Heer Mommers een paartje te Heer bij Maastricht, op een

Enkele veranderingen in de nomenclatuur worden nog vermeld.

Ten slotte wederom een woord van hartelijken dank aan allen, die mij door het verstrekken van mededeelingen in staat hebben gesteld deze tweede aanvulling op mijn Avifauna van Limburg te kunnen samenstellen, in het bijzonder aan de Weleerw. Heeren Pater J. Verschuieren te Stein, Rector H. Jongen te Lemiers-Vaals en de Heeren M. Mommers en K. Stevens te Heer, P. Knapen te Meyel en H. van Hees te Elsloo, die mij waardevolle gegevens in deze verstrekten, waarvoor ik mij ook in de toekomst ten zeerste houd aanbevolen.

Pater J. Verschuieren zag begin Maart 1930 een 6 à 700 stuks over Stein aan de Maas trekken.

Tot welke subspecies deze vogels behoorden, kon zonder materiaal niet worden vastgesteld. Ik vermoed, dat onder de hier jaarlijks overtrekkende kauwen zich ook vogels uit Skandinavië bevinden.

einde deze nieuwsgierig te maken en in den waan te brengen, dat het slechts om een onschuldig spel gaat en van haar geen gevaar te duchten is, om dan eenmaal voldoende genaderd, den doodbrennenden sprong te doen.

Zoo zag de Heer J. Knols dit najaar nog hoe een wezel (hermelijn) op deze wijze een haas trachtte te naderen, die nieuwsgierig in het veld naar hem zat te kijken. Wanneer echter de wezel te dicht bij kwam, maakte lepelman zich met enkele groote sprongen uit de voeten, waarna hij weer bleef zitten en het spel van voren af aan begon, totdat het haasje er genoeg van kreeg en er tusschen uit ging.

zanderig terrein, dat hem als broedplaats wel geschikt voorkwam; een nest werd evenwel niet gevonden. — Den 30 Juni d.a.v. zag hij 12 stuks op de helling van den St. Pietersberg bij den Cannerweg, w.o. 2 oude ♂♂; blijkbaar waren ook jongen bij dezen troep.

17. *Serinus canarius serinus* (L.). — Europeesche Kanarie.

In 1930 hoorde ik den eersten zang te Houthem (Geb. I) op 4 April.

Het wil mij voorkomen, dat de soort te Valkenburg L. in 1930 niet zoo talrijk als broedvogel aanwezig was als in vorige jaren.

Te Heer bij Maastricht heeft de Heer Mommers dit vogeltje nog niet kunnen vaststellen, waaruit weer blijkt hoe uiterst lokaal de europeesche kanarie in Zuid-Limburg verbreid is.

19. *Pyrrhula pyrrhula coccinea* (Gm.). — Goudvink.

Pater J. Verschuieren vond in den zomer van 1930 een nest met 4 eieren der soort te Stein aan de Maas (Geb. II).

Ik zag op 7 Juli 1930 twee paartjes te Elsloo,

vanwaar de soort reeds als broedvogel bekend is. — Op 24 Augustus d.a.v. zag ik 2 stuks in de Trichtergrubbe bij Valkenburg L., niet ver van het kerkhof, alwaar ik de soort in 1922 broedend vond.

20. *Loxia curvirostra curvirostra* L. — Kruisbek.

Er heeft in 1930 wederom een invasie van kruisbekken in ons land plaats gevonden en wel van veel grooteren omvang dan in 1929 en vermoedelijk ook in 1927, daar thans vrijwel overal, waar zich waarnemers bevonden, de soort gezien werd. De Heer Fr. Haverschmidt (Ardea. 1930. Jaarg. XIX, afl. 3, p. 93—95) noemt een groot aantal waarnemingen uit Noord- en Zuid-Holland, de Waddeneilanden, Friesland, Groningen, Gelderland, Utrecht, Zeeland en Noord-Brabant. Alle zomerwaarnemingen.

Uit Limburg werden mij geen zomerwaarnemingen bekend. Wel werden begin December 1930

gedurende enkele dagen (daarna niet meer) een groot aantal kruisbekken waargenomen te Gronsveld bij Maastricht. Eveneens nabij Vaals op 14 November t.v. (rector Jongen). Uit Gronsveld ontving ik door tusschenkomst van den Heer E. Caselli een ♂ en ♀ ter onderzoek. Het oude ♂ was nog ten deele in rui; het ♀ geheel uitgeruid.

In Engeland werd dit jaar ook een dergelijke invasie vastgesteld, doch in tegenstelling met ons land, niet op zulk een groote schaal als in 1929 (Vergel. British Birds. vol. XXIV, No. 6. Nov. 1930. p. 155).

26. *Emberiza calandra calandra* L. — Grauwe Gors.

Op 7 Juli 1930 zag ik p.m. 8 paartjes op een zeer beperkt gebied (weiden) langs de Maas bij Elsloo (Geb. II).

Volgens den Heer Mommers is de soort het geheel jaar door aan te treffen op den St. Pietersberg bij Maastricht.

27. *Emberiza hortulana* L. — Ortolaan.

De Heer P. Knapen vond op 9 Juni 1930 een

nest met 4 jongen der soort te Meijel (Geb. V).

28. *Emberiza schoeniclus schoeniclus* (L.). — Rietgors.

Volgens mededeeling van den Heer Mommers werd 7 of 8 December 1927 een ♂ gevangen in

het Bosscherveld te Maastricht.

42. *Motacilla alba alba* L. — Witte Kwikstaart.

Ik kan nog de navolgende winterwaarnemingen vermelden.

Pater Verschuieren zag de soort in enkele exemplaren gedurende den geheelen, zachten winter 1929—30 te Stein aan de Maas.

De Heer Mommers zag 18 December 1927 een exemplaar op de voederplaats in zijn tuin te Heer bij Maastricht. Op 31 December 1928 zag hij 2 stuks aan de Maas te Maastricht.

43. *Certhia brachydactyla megarhynchos* Brehm. — Westelijke kortteenige Boomkruiper.

In mijn Avifauna vermeldde ik de soort als *C. brachydactyla brachydactyla* Brehm en vereenigde onzen boomkruiper derhalve, zooals tot nog toe gebruikelijk was, met dien uit Midden-Europa. Graaf Zedlitz (J. f. O. 1920. p. 76) heeft er evenwel reeds op gewezen, dat de West-Duitsche en Oost-Fransche boomkruipers verschillen van die uit Midden-Duitschland en met den naam *megarhynchos* Brehm (1831) aangeduid dienen te worden. Bij deze westelijke subspecies is de bovenzijde beslist bruiner en meer donker, zijn de lichte vlekken geelbruin, niet wit-

achtig, en is het roodbruin op den stuit meer levendig getint.

Dit is inderdaad juist. Ik kon n.l. een drietal voorjaarsvogels uit Brandenburg vergelijken met een serie Hollandsche vogels uit hetzelfde jaargetijde, waarbij de door Zedlitz aangegeven verschillen (waarop Dr. E. Stresemann mijn aandacht had gevestigd) duidelijk opvielen.

Onze boomkruiper dient dus met den naam *Certhia brachydactyla megarhynchos* Brehm aangeduid te worden.

47. *Parus ater abietum* Brehm? — Zwarte Mees.

De soort broedt inderdaad ook te Helden (Geb. V). De Heer P. Knapen vond aldaar in 1930 een

drietal nesten.

48. *Parus cristatus brunnescens* Prazák. — Westelijke Kuifmees.

Naar mijn meening behoort onze kuifmees niet tot den Midden-Europeeschen vorm *mitratus*, zooals ik oorspronkelijk veronderstelde, doch tot den West-continentalen vorm *brunnescens* Prazák, welke veel warmer rossigbruin op de bovenzijde en veel meer isabellbruin aan de flanken getint is en daardoor duidelijk verschilt van *mitratus*, welke op de bovenzijde meer grauwof donkerbruin is en niet zoo levendig gekleurd aan de flanken.

Ik kon volgende ex. vergelijken: 2 (*P. c. scoticus*) uit Schotland (Mus. Rotschild te Tring); 11 (w.o. *P. c. mitratus*) uit Duitschland (coll. Hens, Sillem-van Marle, Rijks Mus., Leiden en

Siebers), 2 uit Silezië, 3 (*P. c. cristatus*) uit Lithauen, 3 id. uit Zweden (coll. Rijks Mus., Leiden en Hens), 2 id. uit Noorwegen en 1 id. uit Finland (coll. Sillem-van Marle), 1 uit Zuid-Frankrijk (coll. ibidem), 2 uit Zwitserland en 1 uit Portugal (coll. Rijks Mus., Leiden) alsmede 11 stuks uit Nederland (coll. Rijks Mus., Leiden, Sillem-van Marle en Hens).

Pater J. Verschueren zag in den winter 1929—30 regelmatig een paartje in het park te Stein aan de Maas, dat zich in eenige larixen ophield. Zelfs in Mei 1930 nam hij de vogels daar nog waar. Een nest werd evenwel niet gevonden.

52. *Regulus regulus regulus* (L.). — Goudhaantje.

De Heer P. Knapen vond de soort broedend

te Roggel (Geb. V) op 24 Mei 1930.

53. *Regulus ignicapillus ignicapillus* (Temm.). Vuurgoudhaantje.

Eind December 1929 bij een flinken storm sloeg te Stein aan de Maas een ♀ tegen een venster-raam dood. Pater J. Verschueren toonde mij het huidje ervan.

De Heer Mommers zag op 18 en 25 Maart 1930 telkens één exemplaar te Heer (Geb. I) in een Meidoornhaag en in appelboomen eener boomgaard.

55. *Lanius excubitor excubitor* L. — Klapekster.

De Heer P. Knapen vond op 7 Juni 1930 onder Helden een nest met 6 jongen dezer soort,

welke allen geringd werden.

56. *Lanius senator senator* L. — Roodkopklauwier.

Rector Jongen zag in den zomer 1930 een exem-

plaar dezer fraaie klauwier te Vylen, gemeente Vaals (Geb. V).

57. *Lanius collurio collurio* L. — Grauwe Klauwier.

Omtrent het voorkomen der soort in Zuid-Limburg dank ik nog enkele waardevolle gegevens aan den Heer Mommers te Heer.

Volgens hem broedde deze klauwier in de jaren 1928 en 29 op den St. Pietersberg bij Maas-tricht. In 1929, zelfs 2 nesten.

Een onderzochte haarbal van deze soort bevatte niets dan chitinedeelen en 1 nog geheel gave en 2 beschadigde hommelveugels.

Op 6 October! 1928 zag hij in gezelschap van den Heer Stevens te Heer, op het plateau van den St. Pietersberg bij Maastricht, geruimen tijd van zeer nabij een jong exemplaar van deze soort. Duidelijk werd waargenomen hoe de vogel een hommel of bij ving.

Op 21 Mei 1929 zag hij een ♂ in een boom-

gaard te Heer op insektenjacht in de bloeiende appelboomen; de reeds uitgebloeide kersenboomen werden vrijwel door den vogel genegeerd.

6 October is wel een record-najaarsdatum.

Van Oordt en Verwey (Voorkomen en Trek. p. 81) vermelden, dat de herfsttrek duurt tot in de tweede helft van September.

Ridder G. van Havre (L. O. d. l. F. Belge. p. 133. 134) zegt omtrent het verblijf dezer soort in België: „Oiseau d'été de fin avril et mai à septembre, depuis quelques années en décroissance" (gelijk in onze provincie Limburg).

Voor Engeland en Wales vermeldt Witherby (Pract. Handb. of British Birds. Part. I. pag. 277: „early May to late August."

61. *Phylloscopus oollybita* subspecies? — Tjiftjaf.

Den 11 October 1930 hoorde ik nog den zang der soort in Houthem (Geb. I).

Een zéér late datum voor de soort is 7 December 1930. Dien dag vond Pater J. Verschueren te Stein aan de Maas een dood exemplaar, het-

welk Zijneerw. de vriendelijkheid had mij aan te bieden.

Het vogeltje was sterk vermagerd en wel als slachtoffer gevallen van de eerste vorstdagen in December. Van verwonding was niets te bespeu-



ren. De sexe was niet met zekerheid vast te stellen. Het schedeldak was nog niet geheel verbeend, dus wel een jong exemplaar?

Opvallend is de sombere tint van dit voorwerp (gevederte in zeer goede conditie en geheel onbe-

**62. *Phylloscopus trochilus*** subspecies? — **Fitis.**

Een record voorjaarsdatum is wel 18 Maart 1930, op welken dag ik bij W. wind en helder, zonnig weer, een exemplaar hoorde zingen in het park van den Heer D. A. Erens te Houthem (Geb. I).

**71. *Hippolais icterina*** (Vieill.). — **Spotvogel.**

Een zeer vroege datum is 30 April 1927, Weert (J. de Haan).

**78. *Turdus viscivorus viscivorus*** L. — **Groote Lijster.**

In 1930 voor het eerst broedend waargenomen te Stein aan de Maas, door Pater J. Verschueren, die reeds sinds jaren aldaar vogelnesten zoekt en observeert, zoodat de soort voordien zeker niet aan zijn aandacht ontsnapt is.

**80. *Turdus philomelus*** subspecies? — **Zanglijster.**

Gewone broedvogel te Stein aan de Maas, Geb.

**82. *Turdus torquatus torquatus*** L. — **Beflijster.**

De Heeren Mommers en Stevens zagen op 25

**91. *Cyanosylvia svecica cyanecula*** (Wolf). — **Witgesterd Blauwborstje.**

Ik zag een zingend ♂ aan de Banen te Nederweert (Geb. V) op 26 Mei 1929.

De Heer P. Knapen vond in 1930 onder Helden (Geb. V) 6 nesten dezer soort, welke daar

**106. *Dryobates major anglicus*** (Hart.) of ***arduennus*** (Kleinschm.). — **Groote Bonte Specht.** Broedde in 1930 in 1 à 2 paren te Stein aan de Maas (Pater J. Verschueren) en in 2 paren in het park te Elsloo (E. van Hees). De nestholten, welke duidelijke broedsporen droegen, werden mij op 7 Juli 1930 getoond, terwijl ik 2 der vogels in de buurt zag.

**107. *Dryobates minor hortorum*** (Brehm) of ***bacmeisteri*** (Kleinschm.). — **Kleine Bonte Specht.**

Op 7 Juli 1930 zag en hoorde ik een kleine bonte specht te Elsloo. De Heer H. van Hees aldaar, deelde mij mede, dat deze kleine specht onder die gemeente in 1927 heeft gebroed in een holte in een appelboom. De nestplaats is door hem gezien met den vogel erbij. De landbouwer in wiens boomgaard de vogel broedde heeft het nest destijds zorgvuldig beschermd, zoodat het broedsel behouden bleef.

**109. *Dryocopus martius martius*** (L.). — **Zwarte Specht.**

Broedde volgens P. Knapen in 1930 te Roggel

**111. *Cuculus canorus canorus*** L. — **Koekoek.**

In 1928 hoorde de Heer Mommers den eersten

**115. *Asio flammeus flammeus*** (Pontoppidan). — **Velduil.**

Op 21 October 1930 werd een exemplaar te Wylré (Geb. I) geschoten en door een rijksveldwachter in beslag genomen.

Volgens mededeeling van den Heer Mommers werd in October 1926 een voorwerp dezer soort

schadigd). Onderzijds zoo goed als zonder geel; geheel grauw en wit. Bovenzijde donker olijfkleurig in plaats van geelbruin.

Misschien een andere subspecies, hetgeen ik nader zal onderzoeken.

subspecies? — **Fitis.**

Dat voorjaar werd de fitis ook in het noorden van ons land zeer vroeg waargenomen. De Heer Tj. de Vries Gzn. zag en hoorde nl. een exemplaar zingen op 16 Maart 1930 nabij Amsterdam.

De soort broedt talrijk te Stein aan de Maas (Pater J. Verschueren).

De Heer Mommers vond op 15 Mei 1830 een nest met 5 eieren dezer lijstersoort te Heer (Geb. I).

De soort neemt als broedvogel in geheel Limburg opvallend in aantal toe.

II (Pater J. Verschueren) en te Elsloo, als voren (H. van Hees).

en 28 April 1929 te St. Pieter bij Maastricht, respect. 2 en 6 stuks.

talrijk broedt. Te Meijel vond hij op 21 Mei van dit jaar ook nog een nest met 4 jongen, welke geringd werden.

De Heer Mommers meldde mij nog de navolgende waarnemingen voor de gemeente Heer: 16 September 1928 een ♂ gezien; 28 Maart 1929 een exemplaar idem en 6 April d.a.v. (hetzelfde?) wederom ter plaatse.

In de collectie van rector Jongen bevindt zich een ♂ in den strengen winter 1929 (15 Februari) gevonden te Lemiers, Vaals (Geb. I).

roep op 10 April in het bosch te Gronsveld. Een vroege datum.

dood gevonden in een weide te Heer (Geb. I) en in November 1927 eveneens een.

Ten slotte nog een exemplaar 6 September 1928 te Holset, Vaals (rector Jongen).

117. *Strix aluco* subspecies? — **Boschuil.**

De soort broedt ook te Gulpen (Geb. I), van waar mij een jong getoond werd, aldaar in 1930 dood gevonden.

126. *Buteo buteo buteo* (L.). — **Buizerd.**

In Maart 1930 werd te Bingelrade bij Sittard (Geb. I) een exemplaar gevangen (en later weer vrij gelaten), hetwelk een ring (No. 302919) droeg van het Zoöl. Station op Helgoland.

Blijkens mededeeling van Dr. R. Drost, leider der Vogelwarte op Helgoland, was deze roofvogel op 9 Juni 1929 geringd te Celle in Hannover, Deutschland.

129. *Circus pygargus* (L.). — **Aschgrauwe Kuikendief.**

De Heer P. Knapen vond 1 Juli 1930 een nest met 4 jongen dezer soort te Meijel (Geb. V), welke allen geringd werden.

130. *Circus cyaneus cyaneus* (L.). — **Blaauwe Kuikendief.**

De Heer P. Knapen zag in 1930 in het broedseizoen te Helenaveen (Geb. V) wederom deze kuikendief. Een nest kon hij echter ditmaal niet vinden.

131. *Accipiter gentilis gallinarum* (Brehm). — **Havik.**

De soort broedt nog in Zuid-Limburg in de groote bosschen op de grens.

In het najaar van 1930 was een duidelijke trek-beweging merkbaar.

Reeds in September werd een exemplaar bemachtigd te Nyswiller. Op den 1sten dier maand zag J. Knols (die de soort zeer goed kent) 2 stuks te Bemelen nabij Maastricht. Den 13den October d.a.v. zag hij te Houthem een oud exemplaar een houtduif slaan en er mede op den grond komen. Toen hij, gedekt door terreinplooi, den vogel trachtte te naderen, vloog deze weg, zijn prooi

achterlatend. De duif bekwam spoedig van den schrik en vloog eveneens weg.

Ter plaatse, waar de roofvogel met zijn prooi was neergestreken, vond Knols eenige bloeddruppels, duivenveeren en graankorrels, welke laatste de duif in haar doodsangst zeker had uitgespogen.

Ten slotte zag hij op 26 October d.a.v. 2 haviken in zuidelijke richting over Houthem trekken.

Den 5 November d.a.v. verongelukte een ♂ juv. te Wittem bij het vervolgen van een duif.

Ten slotte deelde de Heer Jac. Brouwers mij mede, dat zich te Nyswiller, Wittem nog minstens 3 haviken ophouden.

138. *Ciconia ciconia ciconia* (L.). — **Ooievaar.**

Jachtopziener Driesen te Amstenrade deelde mij mede, dat tot omstreeks 1902 de ooievaar nog gebroed heeft op het dak van het kasteel te Well in Noord-Limburg, nabij de Maas.

Op 28 Januari 1930 trok een ooievaar over Els-

loo aan de Maas van N.O. naar Z.W. Nauwelijks aan de overzijde der Maas op Belgisch gebied gekomen, werd het dier neergeschoten (H. van Hees).

156. *Anas crecca crecca* L. — **Wintertaling.**

Komt ook voor in het uiterste zuiden onzer provincie. In de collectie van rector Jongen te Lemiers, Vaals, bevinden zich n.l.: ♀ half Maart

1928, ♂ 26 November 1928 en ♀ 13 September 1930, allen verzameld onder die gemeente.

157. *Anas querquedula* L. — **Zomertaling.**

In de collectie van rector Jongen te Lemiers,

Vaals, bevindt zich een ♂ in Maart 1928 aldaar bemachtigd.

200. *Tringa totanus totanus* (L.). — **Tuureluur.**

De soort trekt ook over Zuid-Limburg. In de collectie van rector Jongen te Lemiers, Vaals, bevindt zich n.l. een ♀ in September 1926 in de buurt genaamd „Piet Haan” te Vylen, Vaals ver-

zameld.

Vervolgens hoorde ik het geluid van overtrekkende tuureluur te Valkenburg L. in den laten avond van den 24 November 1930.

225. *Rallus aquaticus aquaticus* L. — **Waterral.**

Omtrent het voorkomen dezer soort in Zuid-Limburg kan ik nog vermelden, dat zich in de collectie van rector Jongen te Lemiers, Vaals, een ♂

bevindt, hetwelk 11 Januari 1929 werd gevonden te Holset, gemeente Vaals.

230. *Fulica atra atra* L. — **Meerkoet.**

Op 12 Februari 1929 werd een ♀ verzameld

te Lemiers, Vaals (collectie rector Jongen).

Afgesloten 14 December 1930.

**Sauter's**  
TELEF. N<sup>o</sup>. 127  
**Vijnkelders**  
MAASTRICHT.

**Pracht**  
**Gelegenheids cadeau**

is de

**Avifauna der Nederl.  
Provincie Limburg**

door  
**P. A. HENS**

**BESTELT NOG HEDEN.**

U behoeft daarvoor slechts nevenstaande kaart  
:: in te vullen en op te zenden. ::

Ondergeteekende wenscht te ontvangen ..... exempl. Avifauna  
der Nederlandsche Provincie Limburg, door P. A. Hens, Valken-  
burg (L.).

\* Ingenaaid à Fl. 6.— per stuk,

\* Gebonden à Fl. 7.50 per stuk,

} plus 0.50 ct. porto.

Adres :

Naam :

\* Doorhalen wat niet verlangd wordt.

Ter Drukkerij voorh. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9,  
is verkrijgbaar:

# De Nederlandsche Mieren en haar Gasten

door

P. H. SCHMITZ S. J.

(146 bladzijden, met 56 figuren).

Ingenaaid fl. 1.90, gebonden fl. 2.40 per exemplaar.

Dit mooie boek is, om wille van inhoud en **stijl**, zeer geschikt als **leesboek**  
op Hoogere Burgerscholen, Gymnasia en Kweekscholen.

BESTELKAART VOOR BOEKWERKEN.

Aan Drukkerij voorh. CL. GOFFIN

Nieuwstraat 9,

MAASTRICHT